

Ujút

x/59
x/79

Irodalmi és kritikai szemle

Szerkeszti : MÁRKUS ALADÁR

Termést betakarító
leányok zsidó nem-
zeti viseletben a
hálaadó ünnepen.

1935.

Január hó.

Reb Szántó: Meghalt! . . . de feltámad a Gazdasági Egyesülés! . . .

A Gazdasági Egyesülés Párt kortesei nyilvános összezejveteleken azzal vádolják a Budai Hitközséget, hogy az anyagi válságba került Budai Chevrát nem segíezi.

Legközelebbi számunkban nyilvános-ságra hozzuk, hogy a Pesti Chevrának

milyen horribilis áldozatba kerül a Pesti Izr. Hitközség „támogatása”.

*

A Budai Hitközség a következő iskolaévben fiú és leányközpiskolát létesít.

Haifai kikötő csolnak-kapitánya testvéri szeretettel fogadja a bevándorlókat.

Meghalt az Unifikáció!... Éljen a Gazdasági Egyesülés

Az erkölcstelen alapon álló Unifikációs Párt összeomlott.

A főváros jobb és balpartján élő zsidóság megkönnyebbülten lélekzett fel, mert az összeomlásból logikusan azt következtethette, hogy Pest és Buda között folyó áráz testvér-harc befejeződött.

Súlyosan tévedtek azonban azok, akik azt hitték!

Stern Samu, aki — mert becsületsszóval garantálta a budai hitközség autonómiájának sérthetetlenségét — eddig csak a kulisszák mögül irányította és finanszírozta az Unifikációs Pártot, most levette az álarcot és — hogy szőszegéssel ne vádolhassák — Gazdasági Egyesülés címen új mozgalmat indított meg és nyíltan az élére állt.

Az átkeresztelt mozgalom csak külsőségében mutat elváltozást. Kifelé látszólagosan lemond az unifikációról, de görcsösen ragaszkodik rejtett céljához:

mindenáron megkaparintani Buda vagyonát és adóbevételeit.

Az új párt vezetősége két irányban

indította meg az offenzívát.

A budai hitközség keretén belül a pesti hitközség szolgálatában álló budai vallás- és erkölcsügécsek abban az irányban tevékenykednek, hogy elégedetlenséget szítsanak.

Igy Alapi Béla igazgató, a legutóbbi pénzügyi gyűlésen azt állította, hogy a budai hitközségi adóhivatal vezetője: Tauszk titkár adófelemeléssel félemlített meg sok budai polgárt, ha az Unifikációs Párt taggyűjtő listáját aláírják és csakis emiatt fulladt fiaskóba a budai Vigadóba összehívott nagygyűlés.

Frommer Vilmos bankigazgató erőlyesen visszautasította ezt a feltevést és felszólította Alapi Bélát, hogy konkrétumokkal támassza alá vádját.

Dermedt csendben várták Alapi válaszlását.

Hiába. Alapi hallgatott.

Mire, a különben higgadtságáról közismert Auer Róbert műépítész, ideiglenes pénzügyi előljáró, magából kikelve ugrott fel helyéről és ezt a deklarációt adta le:

— Amennyiben Alapi Béla a sok eset közül legalább egy polgár nevét nem nevezi meg, úgy tudatosan valótlanyságot állít...

Alapi e kategórikus kijelentés után, halálsápadtan elhagyta a gyűlés helyiségét.

Midőn a becsületben megőszült és minden relációban korrekt budai adóhivatal vezetője értesült e felháborító megtámadtatásáról, minden izében remegett és könnytelt szemmel

kérte maga ellen a legszigorúbb fegyelmi eljárás megindítását.

Ez a kis epizód is ríkióan karakterizálja azt a harcmodort, amelyet az új vezér inaugrált.

A döntő ütközetet a március 4.-ére összehívott neológ kongresszus kereteiben maga Stern Samu, az eddig is bevált jó módszerekkel, esetleg, nem elsőízben, rendőri asszisztenciával fogja megvívni.

Az előkészületek máris előrevetik árnyékukat.

Amíg a kongresszust előkészítő bizottság valamennyi hitközségnek benyújtott delegátus-névsorát érintetlenül hagyta, addig csupán a budai listát cenzurázta meg és kihúzta abból Au er Róbert és dr. Cs ob á di Samu jogügyi előljáró, a budai hitközség két lánglelkű szónokának nevét és helyettük ö nk é ny e s e n olyan budaiak nevét írták be, akik az egyesüléssel szimpatizálnak.

A be nem avatott, aki a vazallus szolgálatban álló zsidó felekezeti lapokból meríti értesüléseit, nem tudhatja, hogy az országos jellegűvé felfűjt kongresszusnak legfontosabb programmpontja az az adózási javaslat,

amely tulajdonképpen a budai hitközség adó és egyéb bevételeinek bekebelezését célozza.

A harc kimenetele természetesen nem kétséges.

De ez az illegális harc csak pyrrhusi győzelemmel fejeződhetik be. Szent meggyőződésünk,

hogy az előreláthatóan igazságtalan kongresszusi határozatokat a felettes hatóság nem fogja szankcionálni.

Ha Stern Samu a magyar zsidóság történetében méltó helyet akar elfoglalni, úgy tettvágytól duzzadó energiáját ne csak arra fecsérelje el, hogy a vétkességgel határos könynyelmű gazdálkodás folytán anyagi válságba került Pesti Izr. Hitközség szekerét a kátyuból kivezesse,

hanem hasznosítsa kitünő összeköttetéseit az egyetemes magyar zsidóság érdekében.

A békés szándékú Budai Hitközség eddig csak ötletszerűen, keztyűskézzelel védekezett csupán, most azonban Gesztes Ferenc igazgató elnöksége alatt bizottságot alakított, amelynek az lesz a feladata, hogy méltó eszközökkel állja útját a méltatlan támadásoknak.

A január 15.-ére összehívott rendkívüli tisztújító közgyűlést megelőző választmányi ülésen dr. Cs ob á di Samu jogügyi előljárót, alelnökül, L ő r i n c z Géza igazgatót, a lágymányosi zsidóság legprominensebb egyéniségét, F a h n Fülöp bornagykereskedőt, Se b ő k Zsigmond lisztnagykereskedőt és V e t ő Sándor MÁV. igazgatót, a budai zsidóság patriciusait egyöntetű lelkesedéssel kandidálták előljáróknak.

Valamennyi csak egyszerű, puritán polgár, nem ékesíti nevüket könnyen megvásárolható rang, de gerinces és öntudatos zsidók, akik a legutóbbi idők harcaiban megedzett régi vezetőséggel válllvetve, keményen fogják állni a külső támadásokat.

Ez az együttes olyan bástya, amelyről lepattan minden ravaszul kieszelt cselvetés!

Nagy az ellenfelek felkészültsége, amelynél nagyobb csak az a csodálat és hála lesz, amely a késői unokákban fog élni, akik ezektől az önzetlen és kiváló férfiaktól fogják megtanulni,

hogyan kell szeretni és megvédeni a Budai Hitközség sok évszázados függetlenségét.

A zsidó ifjuság fehér arabs lovakon fogadja a németországi emigránsokat.

Láthatatlan Gettó

Húsz évvel később, midőn Párizsban a zsidók egyenjogúságát proklamálták, Poroszországban még mindig gettóba volt szorítva a zsidóság.

Sőt Frankfurtban a 19. század elején nem volt szabad a zsidónak a főbb utcákban mutatkoznia.

Vasárnap d. u. 4 órakor bezárták a gettó kapuját s az őrt álló katona csak a legkivételesebb esetekben (pl. ha patikába receptet kellett vinni) engedte meg, hogy zsidó bemehessen a város belterületére.

Mendelssohn Mózes indította meg Németországban az emancipációs és asszimiláns mozgalmat és csak halála után néhány követőjének küzdelme eredményezte, hogy a zsidók helyzete valamelyest megenyhült és 1788-ban a „Velencei kalmár” előadásán már megjelenhettek zsidók is a berlini Nemzeti Színházban.

A darab előadása előtt a legkövetkező prólógust mondta el:

„Az okos Berlin kezdti értékelni a tudós és bölcs Mendelssohn hittestvéreinek utódait, mert egyrészt

becsüli prófétáikat, tiszteljük vallási törvényeiket s azért is, mert közöttük olyan férfiakat látunk, akik a tudomány és művészetben egyaránt nagyot alkottak és alkotnak.

Szabad-e ezt a népet csúfolódással elnémitani?...

Nem, ezt nem szabad.

Mi egyaránt megrójjuk a nem emberien gondolkodó keresztényeket és megfedjük a kolostori kényszert és kegyetlenséget is. Mert lám: míg a „Bölcs Náthánban” keresztények játsszák a rosszaság szerepét, addig a mai előadásunkban, a „Velencei kalmár”-ban ez a szerep a zsidóknak jut.”

Ezt a prólógust nem ismételték többé meg, mert azt a hallgatóság közömbösen, szinte fagyosan fogadta.

1831-ben még mindig lealacsonyító rendeletek jelentek meg a zsidókra nézve. Így többek között: keresztény iparos segédek, akik zsidónál dolgoztak, nem vettek fel a „Szent Lélek” kórházba. Azonkívül olyan házassági rendszabályokat léptettek életbe, hogy a zsidók egybekelését

majdnem lehetetlenné tették.

Midőn Ludwig Börne mind-
ezekről tudomást szerzett, Párizsból
1831 február 1-én keltezett levélben,
amelyet egyik meghittjéhez intézett,
többek között ezeket írta:

„Azokról az utálatos házassági
rendszabályokról és a zsidó iparo-
soknál dolgozó keresztény segédekre
vonatkozó rendeletekről ne tegyen
többé említést.

Nem akarok ezekről hallani és
még kevésbé azokkal foglalkozni.

Szívesen harcolok akár oroszla-
nokkal vagy tigrisekkel, de békától
undorodom.

Ilyenekkel harcolni hiábavaló is
lenne.

Szerintem a mocsarakat kellene
lecsapolni s akkor a haszontalan
posvány fajzat magától pusztul
el.

A frankfurti „uraknak” — úgy
vélem — igazuk van.

Ők úgy gondolkodnak, hogy az
Uristent már amúgyis annyira fel-
bőszítették, hogy teljesen irrelevans
ha még egy kicsit jobban meghara-
gítják.

A frankfurti zsidókon ezidőszerint
úgysem lehet segíteni.

Ha a szövetségi gyűlés nagy urai-
nál vagy a városi tanácsnál panasz-
kodnak, tudom — akárcsak halla-
nám — azt a választ kapják: Nyil-
vánosan ridegen el fogják utasítani
panaszaikat, de négy szemközt azt

fogják mondani: *Kedves jó embe-
rek, most egyáltalán alkalmatlan e
kérdésekkel foglalkozni, Németor-
szágban minden forrong, a nép fel
van izgatva, a közhangulat is elle-
netek van s ha most bármí engedmé-
nyeket tennénk, vagy szabadságjog-
okat adnánk nektek, kellemetlen
következménye lenne nemcsak a köz-
rendre, de reátok nézve is...*”

Az emancipáció és asszimiláció
történelmének ez a fejezete szinte
szatirikusan mutat rá a zsidók mai
helyzetére és hiába állítja intő péld-
képen a mult tanulságait az asszi-
milánsok elé és hiába tárja fel a
századokon át feljegyzett folytonos
kudarokat, az asszimiláns irányzat
mostani exponensei, akik leginkább
*önös érdekből vezérül tolják fel ma-
gukat*, nem vonják le a helyes kon-
zekvenciát, nem látják be, hogy
hiába minden vagyon- és véráldozat,
a meddő küzdelmet nem adják fel.

A „vezérek” változatlanul jól ér-
zik magukat a szalónokban, akár-
csak Mendelssohn korában, ha mind-
járt betolakodott idegeneknek vagy
legjobb esetben alacsonyabb rendű-
eknek is tekintik őket.

A zsidó tömeg helyzetében legfel-
jebb csak külsőségben mutatkozik
valamelyes elváltozás.

Az akkori zsidótömeg *látható* get-
tóba volt szorítva, a mai zsidótömeg
láthatatlan gettóban sinylődik és
szenved.

Lewis Dreyfus amerikai millio-
mos végrendeletében 25.000 dollárt ha-
gyományozott szülővárosa, Manheim
szegényei számára.

Az unokák megtámadták a végren-
deletet azzal az indokolással, hogy a
jótékonykodó, aki állandóan vezetősze-
repet játszott a zsidó mozgalmakban,
nem tudhatta előre, hogy szülőföldjén
olyan politikai változás áll be, amely
hittestvéreinek üldözését célozza.

A bíróság, bár az érvelést helyt-
állónak minősítette, de jogi alapon
mégis elutasította a keresetet.

Justicia istenasszonynak nem hiába
van bekötve a szeme. Resteli, hogy
mérlegének serpenyőjében nem min-
díg az isteni igazság, hanem az
emberi jog érvényesül.

*

II. Károly román király 50.000
leit adományozott a jassy-i zsidók nyo-
morának enyhítésére.

*

A lemergi városi tanács dr. Victor
Chajes-t választotta meg alpolgár-
mesterré.

Telaviv: a brit korona fájdalma

A végeláthatatlan rendszabályok között, amelyekkel az angolok a zsidók Palesztinaművét és a cioni gondolatot tönkretenni akarják, kimagasszik az új palesztinai községi törvény.

Bizonyos, hogy az angolok imponáló energiát és rendkívüli teremtfantáziát mutatnak a zsidók elleni harcukban. Ha ezen energiájuk és fantáziájuknak csak negyedrészt fordítanák indiai bajaik megoldására, úgy már az Indiákon rendben is volnának.

De az „Indiák” másodrendű dolog, mert hiszen ott csak arról van szó, hogy az angolok elveszítenek vagy megtartsanak 320 millió fogyasztót. Palesztina azonban az angoloknak szenvedélyük, az izgatja és érdekli őket. Nekik a zsidók az, ami másoknak az alkohol, a kártya, az asszony.

Az angolok szemében a legnagyobb gerenda: Telaviv.

Telaviv jelentőségét a zsidó államiság és a zsidó nemzet restaurációja szempontjából két tényező ismerte fel valójában: Cook jeruzsálemi főrabbi és az angol kormányok.

Cook jeruzsálemi főrabbi Telavivról szóló véleményét így formulázza:

„A mi reményünk Telaviv. Jók ezek az emekvölgyi és egyéb mezőgazdasági telepítések, de ezek nem mi vagyunk. Mi mindenkor polgárok voltunk és a polgári világban alkotunk nagyot. Mi vagyunk az igazi városalkotók, mi tettük hatalmassá a keresztény világ egész sereg városát. Ha Telavivnak félmillió lakosa lesz,

Telaviv meg fogja teremteni a zsidó államot, mint ahogyan Carthago városa megteremtette a pun államot, vagy Velence városa megteremtette a velencei államot.”

Az angolok azonban tökéletesen úgy gondolkoznak Telavivról, mint Cook főrabbi. Eszük ágában sincs, hogy felüljenek Chaim Weizmann-nak. Az angoloknak Weizmann csak arra jó, hogy háboru esetén gyártson nekik acetont és fojtógázt. De ha az angoloknak politikai vélemény kell, akkor az angolok

inkább fordulnak a gyarmatügyi hivatal portásához.

Hadar Hakarmel városi parkja

Az angolok egyik fő célja: Telaviv tönkretevése.

A tönkretevésnek természetesen vannak sok és hatékonyabb módjai is, mint egy községi törvény és ezek a hatékonyabb módok gyakoroltatnak is és a jövőben még erősebben is fognak gyakoroltatni, de községi törvénnyel is lehet hozzájárulni az ellenség megrontásához.

Az új községi törvény legmarkánsabb jellemvonása, hogy most már nyilván, törvényhozási módon pro-

klamálják a zsidók jogegyenlőtlenségét. A törvényben az arabok privilegizált polgároknak, a zsidók pedig másodosztályú polgároknak deklarálódnak.

A jogegyenlőtlenség azonban nemcsak a jogokban, hanem a kötelesekben is megnyilvánul.

A kötelesek tekintetében már a zsidók az elsőrangú polgárok, az arabok pedig csak tizedrangú polgárok.

Az araboknak csak az a köteletségük, hogy az angol kormány zsidóellenes intenciója szerint cselekedjenek is; ezért

jutalomképen szabadon elszedhetik a vérejtékes zsidó munkának gyümölcseit.

Az új községi törvény célja az arab szupremáciának mindenáron való fenntartása.

Ezért olyan városokban, ahol amúgyis arab többség van, proklamáltatik az abszolút jogegyenlőség. A választás közvetlen, minden mesterkélttség nélküli, csakúgy, mint az angliai városokban. A municipiumban a többség egyszerű szótöbbséggel dönt.

Az olyan városokban azonban, mint Jeruzsálem, ahol nagy a zsidó többség, ott törvénybe iktattatik a jogegyenlőtlenség.

Jeruzsálem kerületekre lesz felosztva és minden kerület egyenlő számú képviselőket választ. Csak éppen, hogy a zsidó kerületek 10.000 lakost fognak felölelni, míg az arab kerületek csak 3000 lakost. Így tehát a jeruzsálemi városi képviseletben az arab többség biztosítottatik.

De mi történjék Telavivval, amelynek száz percentes zsidó lakossága van?! Hiszen ha volna Telavivnak legalább ötszáz arab lakosa, a gerinctelen zsidók az angolokkal karöltve majd csak csinálnának ebből az ötszáz arabból városi képviseleti többséget! De ha Isten jó volna hozzánk és csak 300 arabot adna Telavivnak,

abból is tudnának még csinálni legalább paritást a képviselőtestületben. A zsidók alázatosak, alkalmzkodók, szerények, jók és belátó emberek, hát belemennének még abba is, hogy arab legyen a telavivi polgármester.

De Isten Telavivban teljesen elhagyott bennünket!...

No de ha nincs Isten Telavivban, van Isten Manchesterben. És ha nincsenek Telavivban arabok, hát ott vannak a mi landsknechtjeink, a cionizmus és a zsidó nemzet legkártékonyabb ellenségei: a zsidó szocialisták. Hát majd a zsidó szocialisták kezére fogjuk játszani Telavivot!

E célból Telavivban a községi választójog általános, egyenlő, titkos. Kiterjed a férfiakra, nőkre, gyermekekre. De ez még nem elég. A választás nem egyszerű, hanem arányos és lajstromos, nehogy istenments a zsidó polgárság leszavazhassa a marxistákat.

Bizonyos, hogy ez a számítás helyes. Mert ha Telaviv egyszer a zsidó szocialisták kezére kerül,

Telaviv bukása be fog következni.

A zsidó szocializmus domináló jellemvonása: silány szolgáléküség az angolokkal szemben, gyáva meghunyászkodás az arabokkal szemben, de szilaj, szenvedélyes düh a zsidó polgársággal szemben. Telaviv egyszer a zsidó szocialisták kezén: ez a zsidó polgárság alkotó szellemének a megtörése, a polgárságnak Telavivból való menekülése és Telaviv bukása.

(Helyt adunk ennek a felette érdekes és minden ízében zsidó önérzettől duzzadó cikknek. Nagyon szeretnénk hallani a szocialista párt ezirányú véleményét is. A szerk.)

HOTEL TÁTRA

Vendéglő. Kávéház. Kioszk.

Elsőrangú! Komfortos!

Mérsékelt árak!

A svéd trónörökös
Dizengoff polgár-
mester kíséretében
megtekinti Tel-
Aviv városát.

Az új német tankönyvekben úgy szerepel Heine-nak híres dala „Ich weiss nicht, was soll es bedeuten...”, hogy „szerezője ismeretlen”.

A náci kultuszminiszternek ez az intézkedése nem új a nap alatt.

Egy rabbinak fivére Amerikába vándorolt ki, ahol kitért.

A rabbi szegénysége a kitért testvér füléhez jutott és ezért tekintélyes összeget kitevő dollárokat küldött.

A bócherok kíváncsian lesték, hogy a rabbi elfogadja-e a pénzküldeményt.

— Annak a mesümednek jímach semáj — jelentette ki a rabbi — a neve töröltessék ki, de a dollárja kóser...

A kitért Heine neve is töröltessék ki, de a versa nácioknak is kóser.

*

A csehszlovák kereskedelmi kamara elhatározta, hogy Tel-Aviv és Haifában fiókokat létesít.

1855-ben, 80 évvel ezelőtt látott napvilágot L. A. Frankl, a jőnevű költő és bécsi hitközségi elnök szerkesztésében a „Libanon” c. gyűjteményes verseskötet, mely zsidó és nemzsidó költők zsidótárgyú verseit tartalmazza. A zsidó költők verseinek nagy része azt mutatja, hogy az

*

MUNKÁSDAL

Alexander Gigl
(sz. Wien 1821. dec. 9.)

Az óra int, az ég alján
a hajnal már derül;
mind itt vagyunk, a munkáshad
vidáman összegyül.

Jehova, nézz kegyesen ránk,
— imánk hozzánk eped, —
mint őseinkre, amidőn
rakták Szentélyedet.

S egy percre meg nem áll
ütemre lendül minden kéz.
Csak rajta! bár forrón tüzel
a nyári napsugár.

Hisz pálmák árnya vár reánk,
ha eljön majd a dél,
Hágár patakja ott csobog
s lágy altatót zenél.

Mint hajdan ős csatánk felett,
állj meg az égen, Nap!
Testvérek, míg nincs kész a mű,
nyugodnunk nem szabad!

asszimiláció virágkorában is éltek már azok az ideálok, melyek jegyében folyik ma a zsidóság megújhodása. — Ezekből a versekből mutatunk be néhányat lapunk belső munkatársa, a zsidó irodalmi régiségek szorgalmas buvára, dr. Gerő László műfordításában.

JERUZSÁLEM

Ludwig Wihl (sz. We-
welinghofen 1807)

Jeruzsálem, te büszke vár,
a porba omlott fényességed,
a világ fáján száraz ág,
törzsedről vad vihar letépett.

Hol hajdan szent Templomod állt,
most kóborló rablók tanyája,
sivatag sivó pora ült
királyi arany palotádra.

A hárfaszó s a dal helyett
most keselyű rikoltoz ottan,
az utca némán szunnyadoz
örökké álmos nyugalomban.

És fiaid, az ősi nép,
a papok bátor, büszke népe
száműzött, rut nyomorba hullt
hazájából a messzeségbe.

Jehova súlyosan ítelt,
S ki állhat meg sujtó szavára? —
Ó, szörnyű, szörnyű látomás
Jesaja fájó látomása!

Az Országos Rabbik Egyesület legutóbbi gyűlésén hivatalosan állapította meg, hogy tagjaik hivatásuk magaslatán állanak és a vallás elmélyítése terén nagyszerű eredményeket értek el.

Nos igen!... Ebben az évben a több ezer zsidó iskolaköteles gyermek közül a megfizethetetlen tandíj miatt csak 34 gyermeket irattak a zsidó elemi iskolába, csak kb. ezren tértek ki és a magas gabella miatt a 67.000 adófizető közül már csak 3500-an vezetnek rituális háztartást!...

Érdemes Rabbiság!... Se-
kajach!...

Artur Dinter a berlini tanítók egyesületének otthonában előadást tartott és többek között ezeket mondta:

„Jézus prédikálta először, hogy szeresd felebarátodat. Ez a tény is azt igazolja, hogy ő árja volt, mert hiszen a náci szocializmusnak is alapelve az embertárs iránti szeretet. Jézus azt is hirdette, hogy a magánérdeket a közérdek alá kell rendelni. Eszerint ő volt az első náci szocialista.

Légy az, aki voltál! (?)...

Egy jubileum margójára

Alig egy éve, hogy egyik fővárosi zsidó felekezeti hetilap *megünnepe-
tette* 50 éves fennállását; a jövő
hónapban ismét jubileumot *rendez*,
abból az alkalomból, hogy a mos-
tani szerkesztője 20 éve irányítja
a lapot.

Baltazár Dezső dr. református
püspök máris megleghangú levélben
üdvözölte a nagy előd „nagy” utód-
ját és a következőképen fejezte be
gratulációját:

„A tanácsért, amelyet 20 eszten-
dővel ezelőtt adtam s melyet meg-
fogadtál, bőséggel fizettél meg azok-
ban a lelki kincsekben, amelyeket
az általad szerkesztett lap *tartalom-
ban és formában* nyújtott nekünk:
olvasóidnak.

Légy az, aki voltál! ...”

Ez a lap, majdnem kivétel nélkül,
minden egyes számában *tartalomban*
és *formában* a legkiméleltlenebb
cikk-kirohanásokat intéz a cioni
eszmék és a pro Palesztina mozga-
lom ellen. Sőt a közelmúltban a
világhírű író és tudóst: Josef Kas-
teint, nem respektálva a vendég-
jogot, *egyszerűen lehurrogta csupán*
*azért, mert nemesveretű előadásá-
ban a cioni eszméket glorifikálta.*

Ezzel kapcsolatban nem lesz te-
hát érdektelen, ha felelevenítjük
Baltazár püspöknek a debreceni
Kálvinista Egyesületben 1927 feb-
ruár 19-én tartott előadásának kis
részletét:

— Azt mondják, hogy ha valaki
cionista, úgy ellentétbe kerül haza-
fias világával.

— Tiltakozom ez ellen. Mint aho-
gyan mi magyarok is kegyelettel
őrizzük az ázsiai őshaza emlékét,
úgy él a zsidóság lelkében Cion.
Különös, hogy a cionizmus és a haza-

*fiúság helytelen szembeállítását épp
azok élezik ki a legjobban, akik a
turanizmust állandóan napirenden
tartják.*

Ugyanaz a turanizmus a magyar-
sággal vonatkozásban, mint a cio-
nizmus a zsidóság életében.

Palesztina felépítése megváltást
jelent nemcsak a zsidóságra, hanem
a keresztény társadalom mindazon
rétegeire is, amelyek a humanizmus
szempontjából kezelik a világkér-
dést.

— A zsidóság nem nézheti könny-
hullatás nélkül és lelki tépelődés
nélkül, hogy pogromok árvái brutá-
lis országokban tizezrével sanyalód-
jenek. Ép így nem nézheti e pogro-
mok szenvedőinek tizezreit maga a
kereszténység sem tétlenül és min-
den erejével, minden fenntartás
nélkül, mint az emberi haladás vi-
lágító fényessége, erkölcsi köteles-
sége, hogy *Palesztina felépítését,
ezt a gyönyörű gazdasági és nemzeti
összefogását a zsidóságnak támogas-
sa és ebből a munkából, — mint az
angol protestánsok, amint azt a né-
met protestánsok teszik, a magyar
protestánság is ki vegye a részét.*

*En szívesen vállalom az úttörés
eme munkáját, amely úttörés a fej-
beverés konzekvenciájával jár néha.*

SPIRA

nyakkendőgyár lerakatában
**márkás harisnyák
is kaphatók.**

KOSICE

**Mlynská ulica 8. —
Telefon: 515.**

TAVASZ VAN JUDEÁBAN

Hamburg. 1847.

Haarbleicher verse.

Ford. G. Gerő László.

Tengermélyből így tekint fel
napfény felé a virág:
Amiként most én köszöntlek,
istenigért csodaföldet,
bánatverte unokád.

Mennyi virág koszoruzza
mostan áldott halmaid,
kikeleti szellők szárnya
bázáni balzsamként járja
Engadinnak lombjait!

Olaj, pálma, füge, mirtus
övezi a falvakat;
elpihen a fáradt vándor,
galambbúgás hangzik távol
terebintusfák alatt.

Fürge méhek tarka tánca
száll az édes szirmokon;
s nemsokára méz csepeg le
minden ágról, melyet terhe
gyümölcsével földre von.

Szállj e tájra, égi harmat,
és üdítsd fel földjeidet,
gazdag nyár, térj vissza újra,
hogy népem dalolva hordja
hombárba kincseid.

De nem! E föld ékessége
rég kiszikkadt, rég kihalt,
amióta Róma kardja
gyermekait szétzavarta
s a vak góg nyert diadalt.

Mert a szörnyű gyásznap óta
Jordán partja nem virul!
Gyilkos kéztől leterítve,
siralom és gyász tekint le
Judea halmairul.

Hol fiai vére hullott,
tej és méz ott nem fakad;
míg elüzve ősi népe
s parancsol a rabló kénye,
a föld kietlen marad.

Őseinknek sirhalmától
számkivetve, mostoha,
berkeinktől bolygva távol,
kivész a rabság fiából
szabad mezők illata.

Csak évenként, ha a naptár
hirli Juda tavaszát,
borus szemünk messze réved,
átszáll két bús ezredévet
s a sugárzó multba lát.

Viszontlátunk-e még népünk
megsiratott otthona?
Visz-e még út vissza hozzád?
Árva nép és árva ország
egyesül-e valaha?...

A Pesti Izr. Hitközség milliókra
rugó költséggel kulturházat építtetett
azzal a rendeltetéssel, hogy a zsidó
jellegű előadásokat, ünnepélyeket és
bálokat abban tarthassák meg.

A nagy díszterem vendéglőjét a köz-
ismert Neiger-féle étterem tulajdo-
nosának, akinek ízletes konyhája még
az ország határán túl is híres, adták
bérbe, azzal a kikötéssel, hogy szigorúan rituális ételeket tartozik
felszolgálni.

Feltűnő tehát, hogy a legtöbb zsidó
összejöveleteket, különösképen a zsidó
nőegyleti teadélutánokat a Bristol,
Ritz, Hungária és a Gellért helyiségei-
ben rendezik.

A zsidó nőegylet a mult hónapban
is a Gellértben tartotta meg a teadél-
utánját és a helyszínen egyik, a zsi-
dó közéletben vezető szerepet játszó
n a g y a s s z o n y h o z fordultunk emi-
att magyarázatért.

— Kérem szépen — adta a felvilá-
gosítást — el kell ismernie, hogy ezek
a helyek sokkal elegánsabbak...

— Ez igaz!... de az ételek nem
készülnek rituálisan. Sőt — amint lá-
tom — ön éppen sonkászsemlyt fo-
gyaszt...

— Ugyan kérem! — mondta szinte
indignálódva a nagyasszony, — a tá-
tongó n a g y zsidó problémák mellett
ezen a k i s s o n k á n akad meg?!...

A Brith Trumpeldor pesti hachsarája

Pluga — dom! Amod nuach! ... patognak a vezényszavak.

A szürke pesti bérház második emeletén gyakorlatozik a Betárhachsara.

Belépek. Salom! — köszönök.

— Salom! Tel Chaj! — felel a vezető és udvariasan bevezet az egyetlen tágas szobába.

Katonás rend és tisztaság mindenütt. A falakon kék-fehér és piros-fehér-zöld zászló, Herzl, Trumpeldor, Jabotinsky és Ungár Endrének, a nemrég elhalt kispesti Betárvezetőnek képe.

Eddig csak vidéken voltak állandó hachsarak, de mióta Londonban békés megegyezés létesült a Betár és a Cionista Világkonkresszus között, szaporítják a hachsarak számát.

— Hol vannak a lányok! — kérdezem.

— Nekünk külön lányhachsaránk van — kapom a felvilágosítást.

— Mit csinálnak, hogyan élnek?

— Dolgozunk, gyakorlatozunk, tanulunk és — ki szeretnének menni Palesztinába. Ez a kis bajszos fiú műegyetemista volt, most géplakatos. Van nyomdászunk, mázolóknk, villanyszerelőnk. A butorokat, minden darabot magunk készítünk.

— Van meghatározott időbeosztásuk? — érdeklődöm.

— Igen. Reggel hatkor kelünk. Torna, mosdás, ima, reggeli. Utána mindenki megy a munkahelyére. Este tanulunk, földrajz, történelem és cioniztikát. Nem proletárokat és osztályharcosokat nevelünk, hanem hagyománytisztelő iparosokat és főleg földműveseket az őszjháza számára.

Búcsúzó.

„Tel cháj! Avoda Tova! ... hangzik kórusban.

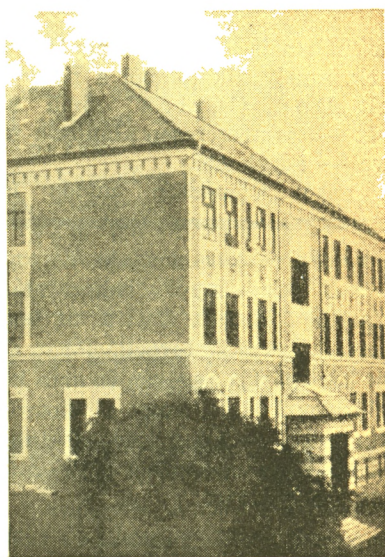
Megyek le a lépcsőn.

Lent a köves úttestről még visszatekintek a szürke épületre. Két ablak-

ból mosolygó fény szűrődik ki, mint azoknak a katonás betáriknak szeméből, amidőn Erec Jiszroélról beszélnek...

A hachsarában éppen régi és új, andalgó és pattogó héber dalokat énekelnek...

...Mintha kaszák pengését, vagy a kék-fehér zászló alatt a betárik menetelésének dübörgését hallanám valahol a galili rónán...

A miskolci orth. izr. hitközség polgári leányiskola és tanítónőképző intézete.

Ebben az intézetben, a pesti neológ iskolákban uralkodó szellemtől elütően, dr. Serbu Adolf igazgató és jeles. tanári kara a zsidó hagyományoktól áthatott önértéket plántálnak a növendékek lelkébe.

Csehszlovákiában Éger városi tanácsa a rituális vágatást betiltotta. Fellebbezés folytán az országos bíróság a következő indokolással semmisítette meg ezt a rendelkezést:

„A rituális vágattatás a vallás szabad gyakorlásához tartozik, amelyhez minden polgárnak joga van.”

Schiller ünnepélyek

A prágai „Neue Deutsches Theater”-ben Schiller: a „Messinai menyasszony” című művét adták elő.

A halhatatlan német költő ebben a művében erősen ostorozza a brutális erőszakot és a szabadságot glorifikálja.

Az előadást egyik páholyban Koch német birodalmi követ, egy katolikus pap társaságában nézte végig.

A közönség között feltűnést keltett a pap és nem tudta eldönteni, hogy megjelenése csendes demonstráció volt-e Schiller mellett, vagy — Hitler ellen?...
*

Bremában is Schiller ünnepélyt rendeztek, amely alkalmából a nagy költőnek „Don Carlos” című színművét — természetesen alaposan meghúzza — adták elő.

A nagy jelenésben, midőn Posa

marquis Fülöp királyhoz szól, a dialógust a következőképen fejezte be az előadó:

„Járjon Ön elől Európa királyai előtt!...”

E nagy hatású jelenés után rendszerint frenetikus taps szokott felhangzani.

A hallgatóság azonban mozdulatlanul ült helyén és várta az eredeti szövegkönyv szerinti befejezést:

“... adjon Ön gondolat szabadságot!...”

Ezt a mondatot is meghúzta a náci-cenzura.

Néhány pillanatnyi kínos csend után végre tapsorkán tört ki.

A barnaingesek feszélyezetten eltávoztak, mert kétségtelenül megérezték, hogy ez a lekészt taps demonstráció volt a mostani rezsim ellen, amely nem tűri a vélemény- és gondolat szabadságot.

A román cenzura megakadályozta a hitlerista kiadványok behozatalát és terjesztését. Emiatt Cuza, az ismert antiszemita vezér interpellációban elégtételt kért pártja nevében és arra kérte a belügyminisztert, hogy a cenzuránál alkalmazott zsidókat haladéktalanul bocsássa el és mentesítse e hivatalt a zsidók befolyásától.

Incunet belügyminiszter erélyes hangon visszautasította Cuza indítványát és nagy tetszéssel a következőképen fejezte be beszédét:

— Ezek propaganda írárok és szélsőséges irányzatokra Romániának nincsen szüksége. A cenzurában tényleg zsidók is vannak alkalmazva, mert bebizonyosodott róluk, hogy jó hazafiak és lojálisak.

— Nem szabad a zsidókat védeni!... szólt közbe Cuza.

— Nem a zsidók, hanem Ön okozza hazánknek a legnagyobb kárt — és emelkedett hangon folytatta a belügyi-

niszter — Ön ellen kell védekezni, mert elvonja az ifjúságot a tanulástól és olyan téveszmék felé irányítja őket, amelyek csak arra alkalmasak, hogy Románia hírnevét lealacsonyítsák!...
*

A lipótvárosi templomkörzet (recte: kortestanya) vacsoráján Gál Jenő országgyűlési képviselő többek között ezt mondta:

„A semá Jisroel egy!... nem kell zsidóország, az égben van a mi Istenünk!...”

Ma, amidőn az asszimiláció teljes csődbe jutott s amidőn a zsidókat egyik országból a másikba kergetik, józan ember ilyen nem mondhat. Gál Jenő ezzel a beszéddel sokkal nagyobb sikert érhetett volna el az antiszemitáknál, akik a földön nem tűrik meg a zsidókat és a legszivesebben a égbe küldenék őket...

Meghalt Bandholz

tábornok

A múlt hónap végén szűkszávú távirat jelentette, hogy meghalt *Bandholz* amerikai tábornok.

Még a legszélsőségesebb antiszemita lapok is hatalmas cikkekben számoltak be az elhunytak Magyarországgal kapcsolatos érdemeiről és mint „a magyar nemzet nagy barátját” parentálták el.

Többek között *Fridrich István*, volt miniszterelnök a sajtó számára következőképpen nyilatkozott:

— Csak a hála és szeretet szavaival emlékezhetem meg *Bandholz* tábornokról, aki 1919 őszén, mint az antant missziók elnöke *hervadhatatlan érdemeket szerzett és nagy szolgáltatokat tett nekünk...*

Fritz József dr., a Nemzeti Múzeum igazgatója szerint *Bandholz* tábornok *mentette meg a Nemzeti Múzeum legnagyobb értékeit...*

Bandholz zsidó volt!...

LAPZÁRTAKOR:

A kikeresztelkedett *Hollósi Ödön*, a Pesti Kereskedelmi Bank igazgatójának elnöksége alatt megalakult a *Magyar Palesztina Kereskedelmi Kamara*.

Rubin Jánost, aki évekkel ezelőtt kitért, nevezték ki titkáru.

A két mesümed között, talán a stilszerűség kedvéért, *Stern Samu*, a Zsidó Országos Iroda elnöke, aki mind eddig kézzel-lábbal hadakozott minden Palesztinával kapcsolatos mozgalom ellen, természetesen egészen önzetlenül, vállalta az alelnökséget.

*

A londoni *Board of Deputirs* legutóbbi gyűlésén egyhangúan kimondta: az angol zsidók kijelentik, hogy becsületes zsidó nem foglalkozhat német áruk terjesztésével és nem támogathat német iparágat, míg a jelenlegi antiszemita irányzat tart.

Nagy Andor, a pesti hitközség pénzügyi előljárója a budai kortesvacsorákon nem egy ízben azt állította, hogy a Pesti Izr. Hitközség Európa legkonszolidáltabb hitközsége.

A Pesti Hitközség legutóbbi beszámolója sajnálattal állapítja meg, hogy együttérez bár a német menekültekkel, de pénzhány miatt nem tud rajtuk segíteni.

Zangwill „Snorrer királya” jut emlékezetünkbe, akinek pénze nincs, de nagyokat snóderol, hogy lássák, milyen jó szive van.

*

A kereskedők és iparosok napról-napra húzzák le üzletük rollóját, kis egzisztenciák pedig óráról-órára mennek tönkre.

Ezért a miniszteriumok a rendelkezési alapokat — nagyon helyesen — leépítik.

Ezzel szemben a Pesti Izr. Hitközség bölcs vezetősége az elszámolásra nem kötelező 24.000 pengős elnöki alapot nem több és nem kevesebb, mint 50%-kal felemelte.

A Tel Avivban 1935 áprilisban rendezendő

Világ-Makkabiah

alkalmából igen kedvezményes utazásokat rendezünk a

LLOYD TRIESTINO

„Jeruzsálem” és „Pilsna”
pompás gyorshajói nagyszerű
turistaosztályán

M. C. Sz.
PALESZTINA-GAZDASÁGI
BIZOTTSÁGA

Budapest, VI., Andrássy-ut 67.
Telefon: 28—4—89 és 24—5—75

A Budapesti Aut. Orthodox Izr. Hitközség képviselőtestületi ülése

A budapesti aut. orth. izraelita hitközség f. hó 30-án képviselőtestületi ülést tartott, amelyet óbudai Freudiger Ábrahám hitk. elnök, kormányfőtanácsos a következő beszéddel nyitott meg:

„Mindannyiunk szíve sugallatát követem akkor, midőn mai közgyűlésünkön elsősorban megemlékezünk Kormányzó Urunk, vitéz nagybányai H o r t h y Miklós őfőméltóságának 15 évi kormányzási évfordulójáról.

A jubileum napján Kazinczy-uccai főtemplomunkban ünnepi istentiszteletet tartottunk, ahol S u s s m a n n Viktor rabbi úr a nyitott frigyháza előtt főhászt mondott a Kormányzó úr őfőméltósága egészségéért, hosszú életéért és további eredményes működéséért.

Hálát adunk a Mindenhatónak, hogy kormányzása alatt a magyar királyi kormány közreműködésével sikerült a rend helyreállítása és forró imával fordulunk a Mindenhatóhoz továbbra is, áldás koronázza kormányzását Magyarországon összes polgárainak jólété érdekében.”

Az elnöki megnyitónak bevezetését a képviselőtestületi tagok állva hallgatták végig.

Indítványára elhatározták, hogy „Rambam” 800-ik születésnapját a pesti orthodox hitközség oly módon ünnepli meg, hogy a hitközség kebelbeli „bné tórái”-t és „bachurim”-jait felszólítja a megfetésre szoruló Rambam-tételeknek kellő magyarázattal való ellátására és a legjobban megfelelő magyarázatokat a hitközség ünnepi emlékkönyv formájában nyomtatja ki.

Ezt az indítványt egyhangú lelkesedéssel fogadták el.

A napirendre áttérve, elnök előterjesztette a képviselőtestületnek a hitközség 1935. évre szóló költségvetés-előirányzatát.

Az egyes tételekről Schlesinger Adolf pénzügyi elöljáró referált. Jelentésének azt a részét, amely szerint sikerült a múlt évre előirányzott deficitet célszerű gazdálkodással lecsökkenteni,

a képviselőtestület nagy lelkesedéssel tudomásul vette. Többek hozzászólása után a képviselőtestület az előterjesztett 486.000 pengő keretében mozgó költségvetést egyhangúan elfogadta.

Elnök egyúttal felhasználta az alkalmat, hogy nyilvánosan köszönetet mondjon D e u t s c h Vilmos, F e j é r Lajos D á n o s Ármin, valamint T a u b e r Mihály és E r n s t Márkusnak, hogy buzgó tevékenységükkel lehetővé tették a szegény gyermekek idejének felruházását.

Dr. D a c h Sándor indítványára a képviselőtestület jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki az előjáróság és választmánynak a hitközségi ügyek körül kifejtett körültekintő és buzgó tevékenységükért.

Zsitvay Tibor, a Nemzeti Egység Pártjának fővárosi elnöke beszédében a következőket mondta:

— A hagyományos nemzeti szellem nem ismer gyűlölködést és felekezeti surlódást. Zsidóvallású polgártársaimat felhívom e helyről, ha panaszaik vannak, forduljanak hozzám és legyenek meggyőződve, hogy azokat nem a felekezet, hanem a tiszta igazság és a polgári jogegyenlőség szerint fogják mérni. Ez megfelel az ősi magyar tradíciónak, mely szerint *egyenlő kötelességekkel egyenlő jogok járnak.*

Braun Gyula

משך **mészárszéke**
VI., Aradi-utca 43.

*Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron.*

**Figyelmes és elő-
zékeny kiszolgálás**

Az aranybulla születése

A hajítógép daruja pattanva csapódott fel és a mázsás szikladarab süvítve szállt a várfal felé.

Ebben a pillanatban megszólalt a keresztesvitézek táborában a takarodó. Csapatról csapatra szállt a jelzés. Az ijákat leajzották, az ostromgépek költöztetését meglazították a pajzsukat hátukra vetve, a vitézek visszatértek a táborba. Csakhamar szászámra lobbantak fel a tábortüzek és a levegőt betöltötte a készülő vacsora illata.

Gyorsan esteledett. Damietta, Egyiptom kulcsának tömör falai lassan eltűnedezték az éjszakában. Csak a távolból időnként felhangzó arab és török jelkiáltások mutattak az ellenség közelségére.

Az ostromló táborban, a keresztesvitézek csoportosan a földre telepedve fogyasztották vacsorájukat. Itt is, ott is ének csendült fel. Francia, olasz, német és angol beszéd zsivaja kavarodott össze, sőt a tábor egyik sarkában magyar szó járt. Itt táboroztak Tamás egri püspök vitézei, kik II. Endre királlyal jöttek a Szentföldre, de nem tértek vissza királyukkal Magyarországba, hanem püspökökkel maradtak, ki csatlakozott a keresztesvitézek nemzetközi hadseregéhez, mely az 1218. esztendő elején Damietta fontos városát fogta ostrom alá.

Végig a táboron magastermetű, ős lovag lépkedett. Sisakján abroncskorona királyi méltóságra vallott. Lépteit a magyar vitézek tábora felé irányította. Amerre elhaladt, a lovagok és a katonák felugráltak és mély meghajlással köszöntötték. A királyi lovag udvariassan viszonzta az üdvözléseket és úgy látszott, mintha ügyet sem vetne a meghajlók gúnyos mosolyára. Háta mögött a lovagok összesúgtak és csipős megjegyzéseket tettek rá megkopott ruhájú, csorbafegyverzetű apródjára, ki nyomában haladt és a kardját vitte.

A szomorutekintetű, öreg lovag, kit mindenütt gúnyos udvariassággal fogadtak, Briennei János volt, a Jeruzsálemi Királyság földnélküli királya. Tiszteletbeli király volt, hiszen Jeruzsálemet már harminc évvel ezelőtt foglalta el a pogány és János még világegyetében nem uralkodott. Csak várta, hogy a keresztes hadjáratok egyszer foglalják vissza országát, hol majd jogigényét érvényesíthesse.

„Nézd az öreget, biztosan a katonáit megy megszemlélni!” súgta egyik lovag a másiknak, arra célozva, hogy János királynak egyáltalában nem voltak katonái.

„Hja, hja,” mókázott a másik, „elfizette már zsoldra minden pénzét, azért jár olyan kopottan.”

„Nem a!” toldotta meg a harmadik. „Az a baj, hogy az alattvalók nem fizetik meg rendesen az adót és az olasz kalmárok már nehéz uzsorára sem hiteleznek öfelségének. Hallom, hogy már zsidók pénzelik...”

A magyar vitézek javában daloltak, mikor a király tábortüzeik közé ért. Mellettük terült el a nagy egyiptomi síkság s ők úgy érezték magukat, mintha a magyar Alföldön lennének s egyre-másra buggyantak fel lelkükből az otthoni nóták. Mikor meglátták a királyt, a közelebb ülők ajkáról leszakadozott a dal, de csak megbámulták az idegent. Ujjoncok voltak még a nemzetközi táborban, méltóságait nem ismerték.

Egyszerre csak vezényszavak pattogtak. Trombita kezdett recsegni, zörgött a rézdob. A vitézek talpra ugráltak. Karcsu, fiatal lovag sietett a vendég fogadására. Nyakában arany kereszt mutatta csak papi mivoltát, egyéb-

ként úgy volt öltözve, mint a főrangú lovagok általában. Tamás volt, az egri püspök.

Kölcsönös üdvözlés után, így szólt János király:

„Említetted a minap, hogy érdekelnek a Jeruzsálemi Királyság törvényei és szokásai. Ha úgy tetszik, jöjj most velem. Bemutatlak az öreg Tibériási Raul lovagnak, ki a királyság legnagyobb jogtudósa volt. Ótőle sok szépet hallhatsz majd a lovagok és polgárok jeruzsálemi gyűléseiről. Magam is szívesen el-elhallgatom őt, bár aligha lesz valaha is szükségem erre a tudományra.

A király keserűen mosolygott, de Tamás püspök lelkesen így szólt:

„Sőt nagyon is szüksége lesz felségednek erre a királyhoz illő tudományra. Damietta rövidesen kezünkön lesz. Egész Egyiptomot elfoglaljuk s a leigázott pogánytól visszavesszük királyságodat, mely nagyobb és hatalmasabb lesz, mint valaha.”

„Isten adja!” mondta a király és sisakját levéve ájtatosan keresztet vetett.

Tamás püspök örömmel követte Jeruzsálem királyát.

A tábor szélén, a többiektől elkülönítve állott Tibériási Raul lovag sátra. Mellette kis pálmaliget terült el s azon túl hömpölygött a tenger felé a Nilus deltájának egyik ága. Telihold volt és ezüst fénye csillámmal hintette be a folyót.

A király és a püspök a sátorba léptek. Olajmécses pisla fénye mellett ősszakállú lovag hevert a tigrisbőrön. Felugrott és vendégei elé sietett.

Mikor János bemutatta a magyar püspököt és elmondta jövetelük célját, az öreg lovag szemmel láthatólag meg volt hatva. Tetszett neki, hogy a messze földről való főpap érdeklődik a tudománya iránt. Aztán a sátor háttérében álló két fiatal lovagra mutatott:

*

„Philippe de Novarre lovag és Jean d'Ibelin, Jaffa és Aszkalon grófja, mindketten a Cyprusi király úr hűbéresei, estéről estére felkeresnek, hogy érdeklődjenek a Jeruzsálemi Királyság törvényei és szokásai felől, meg a törvényhozó gyűlésekről.”

János király bosszusan harapott az ajkába. Jaffa és Aszkalon a Jeruzsálemi Királyság területének megmaradt roncsai közé tartozott és hűbéruruk mégis Cyprus szerencsésebb királyának hódolt. A fővárosát és saját birtokát vesztett király nem számíthatott hűbéreseinek engedelmességére.

Kurtán biccentett a fiatal nemesek meghajlására.

Tamás püspök nem értette meg a feszes hangulatot és elfogulatlanul szólította meg az öreg lovagot:

„Engedd meg, hogy ezentúl esténként én is felkeresselek, hogy én is tanulhassak tőled. A jogtudomány nem idegen számomra. Eger püspöke vagyok s hazámban ősi hagyomány, hogy az egri püspöknek járatosnak kell lennie a jogtudományban. Szeretnék megismerkedni Jeruzsálem jogával, hogy ezt hazám törvényei és alkotmánya öregbítésére fordíthassam.”

„Érdeklődésed megtisztel és mindenkor örömmel látlak,” felelte Tibériási Raul. Aztán a még mindig sötétben álló Briennei Jánoshoz fordult: „Sose búsulj, nemes királyom! Magunkfajta öregember nyugodjék meg a sorsában és ne lázadozzék. Bízunk magunkat az Ur kegyelmére. Nagy és szent ügy részesei vagyunk, nem szabad törődnünk egyéni sérelmeinkkel. — Látod, engem Cyprus királya, az én uram megbízott, hogy könyvben irjam össze a Jeruzsálemi Királyság jogrendszerét, mely Cyprushan is érvényben van s melynek egyetlen írott fogalmazványa elpusztult, mikor a török elfoglalta Jeruzsálemet. Hozzáfogtam munkámhoz, mely életem koronája lett volna. De a király hamis vádaskodásra, számkivetésbe küldött. Most ezeket a fiatal nemeseket

bízta meg a törvénykönyv megszerkesztésével. Én nem duzzogok. Szeretettel adom nekik tudásomat, legyenek vele boldogabbak, mint jómagam.”

„Igazad van, öreg bajtárs,” mondta megenyhülten a király. „De most tegyetek úgy, mintha itt sem volnék és folytassátok tanulmányaitokat.”

Mindnyájan kényelembe helyezkedtek, Raul lovag tovább folytatta fejtegetéseit a keresztes lovagok jeruzsálemi törvényeiről, a gyűlésekről, ahol törvényt hoztak és bíraskodtak. Jogeseteket hozott fel, elmondta a perek lefolyását és a hallgatók kérdéseire hosszan fejtegette az alkalmazott törvényeket és jogszokásokat.

Már jó későre járt az idő, midőn a függöny megnyílt és komortekintetű lovagok léptek a sátorba. Köpenyegükön hatalmas fekete és vörös keresztek voltak. De Chartres Vilmos, a templomos lovagok nagymestere, az egész hadsereg fővezére vezette a jövevényeket, nyomában jött a sasorrú Garin de Mont Agu, a johannita lovagok nagymestere és a német lovagok nagymestere, a sötétarcú Salza Hermann. Vilmos fővezér vitte a szót:

„Követ érkezett Alkamel szultántól,” mondotta Briennei Jánosnak. „Alighanem fontos mondanivalója van. Fogadásánál nem akartam nélkülözni felségedet.”

A sátor előtt fényes csoportozatban álltak a tábor előkelőségei. Fáklyákat tartó fegyveresek három törököt vettek körül. A török követek díszes öltözetű, selyemturbános vezetője a sátorból kilépő vezérek előtt földre borult, majd így kezdett beszélni:

„Uram, Alkamel szultán, az igazhívők fejedelme, Kelet és Nyugat ura, a próféta előharcosa, a tudományok istápolója üdvözlétét küldi neked Jean de Brienne, a legvitézebb gyauroknak leghatalmasabb királya s nektek nagyhirű lovagok. Tudatja veletek az én uram, Alkamel szultán, hogy amennyiben békeségben elvonultok Damietta falai alól, visszabocsájtja birtokotokba az egész Jeruzsálemi Királyságot, visszaadja a szent keresztet, melyen prófétákat megölték és fizet 100.000 aranyat. Itt küldi írásban ajánlatát, saját kézjeggyel aláírva, pecsétjével megpecsételve. Ha elfogadjátok, legyen köztünk béke és testvériség, ha nem — nem!”

A francia és német vitézek elmosolyodtak. Briennei János boldog szédülést érzett: Végre beteljesedik álma, király lesz Jeruzsálemben és a hűbéresek hódolni fognak előtte. Nem vette észre maga körül a templomos és a jános-

של פסח Husvétí árut

az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvétí áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvétí áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétí árut

tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizaommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

rendi lovagok bosszús tekintetét, elégedetlen zúgását. A fővezér leplezetlen tisztelettel nézett rá, mire ő válaszolt a követnek:

„Mondd meg uradnak, Alkamel szultánnak, hogy üdvözlöttem. Ha ő jó szívvvel közeledik hozzánk, nagylelkűségben mi sem fogunk mögötte maradni. Ajánlatát reggel a haditanács fogja megtárgyalni s ahhoz képest határozunk.”

Érdes hangon szólalt meg Salza Hermann, a német lovagok nagymestere:

„Majd meglátjuk, hogyan határozunk...”

A török követ távozott. A lovagok izgatott csoportokban oszlottak szét. Tamás püspök sátrába kísért a jeruzsálemi királyt. Ez útközben panaszkodott:

„Ó, ezek a gögös lovagrendek! Semmit sem adnak rám, semmit! Kérdezetlenül szólnak a jelenlétemben, mintha nem is királyuk volnék. De csak kapjam vissza országomat, akkor minden másképpen lesz, egészen más-képen lesz...”

Még nem tudta, hogy az elbizakodott lovagrendek meg fogják hiusítani az alkut és ő soha, soha nem lesz király Jeruzsálemben.

Tamás püspök is sátrába ment. Meggyújtotta a mécsest és tábori ládája mellé telepedett. Aztán tintát, tollat és papirost vett elő. A világosság felé tartotta a papirost és gyönyörködve nézte: Milyen szép, milyen sima és milyen sok van itt belőle! Otthon, Magyarországon drága áron alig lehet hozzájutni. Sok, sok papirt fog hazavinni innen. Könyveket fog iratni. Lemásoltatja szent Ágoston vallomásait, Vergiliust és Curtiusnak a Keletet járó Nagy Sándorról írott könyvét. És összeírja a magyar nemzet jogait. — Mit is hallott ma este Tiberiási Raul lovagtól? Átgondolta a hallottakat:

— Ha a király megszegi esküjét, úgy vét Isten ellen. Ezt nem kell túrnie sem a nemeseknek, sem a népnek.

— A nemesek nem kötelesek hadba követni a királyt az ország határain túl.

— A király törvényes ítélet nélkül szabad embert el nem fogathat, birtokát el nem kobozhatja.

— Az örökös nélkül elhalt nemes ember birtokát a király örökli.

Tamás püspök bemártotta a tollat és jegyezni kezdett...

Kint derengett a hajnal. Köd feküdte meg a pálmafákat. A Nilus hullamai halk morajjal siettek a tenger felé.

*

Négy esztendő telt el Damietta ostroma óta. Endre magyar király törvénynapot tartott Fehérvárott. Nagy számban sereglettek össze a nemesek s panaszuk orvoslására a király kiadta nekik az Aranybullát. Az okiratot elsőnek Cietus egri prépost írta alá, ki az Aranybullát fogalmazta s ki püspökétől sokat hallott a jeruzsálemi alkotmányról. A bulla aláírói sorában az első közt találjuk Tamás egri püspök nevét is.

(—ő —ó.)

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, VII.,
Károly-kr. 3/c. Dob-u. sarok
Telefon: 34—9—95.

PFEIFER ÉS HESZKY
kőfaragómesterek sirkőraktára
BUDAPEST, X., Ujtemetőnél.

— Telefon: Kőbánya 75—71 —

A kétségek hajnala

III.

— Ugy-e jó ilyen korán felkelni? — kérdezte apám tőlem, mikor kiértünk az udvarról az országútra.

— Nagyon jó, de nappal biztosan álmos leszek — feleltem halkán, mert attól féltem, hogy felzavarom az alvó éjszakát. Titokban persze gondoltam bátyámra, akinek Amerikában bizonyára nem kell szlicheszhez felkelni.

Ebben a pillanatban valami tárgyba botlott a lábunk.

— Mi az? — riadt fel apám.

— Nem is tudom — és lenyultam érte. — Egy pokróc fekszik itt, világosítottam fel apámat.

— Milyen pokróc?

— Egy nagy, rendes lószőrpokróc.

— Feleltem és odaadtam. Megérintette és elengedte.

— Valaki elvesztette, bizonyára az a kocsi, amelyik akkor szaladt el a házunk előtt, amikor kiléptünk az udvarból — és tanácstalanul nézett a kocsi-zaj irányába.

— Most mi lesz? — kérdeztem izgatottan.

Apám kitérő választ adott.

— Látod fiam, mindig mondtam, aki korán kel, aranyat lel...

— Jobban mondva, pokrócot — javítottam ki a közmondást és én is bámultam az egyre gyengülő kocsizaj után.

— Nem szaladhatunk utána — s ezzel már határozott is apám.

— Eladom a Zuckernek, mondta röviden. — Neki úgy is kell az ilyesmi.

Zucker a hadseregnek lovakat szállított és különben is nagy bizalmas volt hozzá az apámnak.

Én hirtelen pénzszagot éreztem. Boldogan kalimpált a torkomban a szívem.

— No, ügye jó dolog ez a Szlichesz? — ujjongott apám hangja.

— Igen apám, nagyon jó dolog egy ilyen Szlichesz — helyesltem a véleményét.

— Na látod fiam.

— De mi lesz, ha keresni fogják a pokrócot?

— Ha keresni fogják, nem fogják megtalálni — és furcsán felnevetett.

Közben a sötétségnek megtört az ereje. Kék derengésben úszott a falu. Gyorsan kellett határozni, mert még megláthatnak minket. A hold is feltűnő gyorsasággal iramodott és eltűnt a felhők alagutjába, talán ő sem akarta látna, hogy mi lesz a talált tárggyal...

Visszafordultunk és a pokrócot bezártuk az éléskamrába. A kulcsot magunkhoz vettük, mert úgy is korán jövőnk vissza a templomból. Igaz ugyan, hogy az édesanyámnak el akartam mondani, hogy milyen nagy szerencsénk volt, de még sem volt szívem őt felkelteni.

Apám nagyon sürgette az indulást, nehogy lekéssük az imát.

— Tudod-e miért találtuk ezt a pokrócot? — kérdezte az úton.

— Mert szerencsénk volt — feleltem határozottan.

— Nem úgy van fiam — Isten meg akart jutalmazni, mert mi sem feledkeztünk meg róla — mondta oly meggyőződéssel, hogy minden ellenkezés nélkül elhittem.

— Máskor is fogunk találni valamit? — kockáztattam meg még a kérdést.

— Nehéz csönd lapult közénk.

A kérdést megismételtem.

— Ha Isten akarja, mindig találsz valamit, akkor is ha nem tudsz róla ...
— intett le engem az apám.

Lelkesen folytattam.

— Gyönyörű lenne, ha Szchorbereszkor is találnánk valamit! ...

A Szchorberesztől nagyon féltem. Még sokkal hamarabb kezdődik Szchorbereszkor az ima, mint máskor. Szchorberesz az év utolsó hajnala és olyan félelmetes ez a korai felkelés, hogy ettől a hajnaltól már előre is nagy respektusom volt.

— Ha Istenben bízol, ő mindig megjutalmaz — jelentette ki apám.

Nekem már égett az arcom az előlegezett örömtől. Nem tehetek róla, de meg voltam róla győződve, hogy Szchorbereszkor, még a mai zsákmánynál is értékesebb tárgyba fogunk botlani, már mint az Isten ajándékába.

Helyet foglaltunk a templomban s amíg a többiek imáikat a Sójajok szárnyán menesztették az Istenhez, azalatt én Szchorbereszre voltam beidegezve. Egy titokzatos örömmek voltam a bitorlója. Ki akartam ott kiáltani a templomban mindenkinek, de amikor apám világtalan szemébe néztem, akkor hirtelen összesett bennem az a légvár, amit Szchorberesz hajnalára akartam emelni, túláradó boldogságom drágaköveiből a szívemben.

Kételkedni kezdtem és kijózanított a nagy és örökös bánatom. Köröskörül a padokban ott imádkoztak a társaim apjuk mellett és én kétségbeesve néztem az apámat, ahogyan ott áll merev és lélektelen szemeivel és még sem zúgolódik.

Ez a csöndes megadás felháborított. Hát senkit sem lehet felelősségre vonni? Akkor mire való ez a mélységes Istenhit? Micsoda ellenszolgáltatás jár ezért? És még tovább zúgolódtam vona, de egyre jobban félemlített meg a kételkedés bűne. Sehogyan sem tudtam ezt megérteni. Minek mondja ki olyan áhitattal azt a betűt, ha nem is látja? De még sem álhattam útjába. Mit jelentett az én elkülönült fájdalmam? Senki sem állott mellém. Olyan kis pont voltam, hogy észre sem vettek. És elvégre Isten házában voltam és a gyülekezet áhítata, ha nem is nyűgözött le, de mégis feszélyezett.

Apám majdnem betéve tudta az összes imákat s nem volt rászorulva, hogy előre mondjam neki a bekezdéseket. Ő nem szorult sűgásra. Ő mindent tudott, talán azt is, hogy miért nem látott? Már ezzel is megnőtt közöttünk a szakadék. Én értelmetlenül daráltam a meg nem értett szöveget, a fordítás áttanulmányozására nem igen volt időm s így meglehetősen nyugtalanul és irigyen néztem azt a nyugalmat és teljes felolvasást, amit apám arca tükrözött vissza.

Kezdtem magam megadni. Beláttam, hogy nem tudnám őt meggyőzni. Sőt érezni kezdtem a fölényét. Rájöttem ott a templomban, arra, hogy az én kételyeim durva és szentelen kavicsai még csak hullámverést sem tudnak elindítani az ő végtelen nyugalmat csillogtató tükrén.

Messze elmaradtam az előimádkozótól a töprengéseim miatt. De mire az imádkozás befejeződött, annyira megdöbbsentem apám rendíthetetlen nyugalmán, hogy felborult bennem eddigi lázongásom és hirtelen megváltoztam, annyira, hogy néma fogadalmat tettem. Ezentul ki fogom húzni a kételyek fulánkjait a lelkemből, még ha fájdalmat is okozok magamnak. És amikor zsebre-vágtam imakönyvemet, ránéztem az apámra, most már megváltozott tekintettel. Most már nem voltam kíváncsi a szerencsétlenség okára, már megúntam a sok hiábavaló kérdezősködéseket. Azt mondhatnám, hogy akkor történt elő-

ször, hogy a szemébe mertem nézni, amit addig nem igen mertem megtenni, dacára annak, hogy úgy sem nézhetett volna rám vissza...

IV.

Azt a lószörpokrócot valóban Zucker vette meg. Szép pénzt is adott érte. Apám őszintén bevallotta, hogy talált tárgyról van szó. Természetesen ez kissé engedményt is jelentett az eredetileg remélt összegből. Fő az, hogy váratlanul és szokatlanul pénz állt a házhoz. Édesanyám örült neki a legjobban. Szép nyakkendőt ígért nekem újévre, már ki is nézett egyet a városban, az egyik kiskertben.

Ez lesz az első nyakkendő, eddig csak gallért viseltem s csak hozzágondoltam a színes nyakkendőt. De már ez is haladás volt, mert eddig csak puha gallér járt nekem, közönséges cérnagombbal, a csillogó acélgomb helyett.

De a nyakkendő is semmi sem volt ahhoz képest, amit én a Szchorberesztől vártam. Be kell vallanom: ez sok gyötrődést jelentett nekem. Mert ha az ember értékes tárgyat talál, akkor jó történik vele, de ugyanakkor rossz történik azzal, aki azt a tárgyat elvesztette. Ez világos dolog. De Isten tudja a legjobban, hogy ki érdemli meg azt, hogy találjon és ki azt, hogy elveszít senki sem lehet annyit rágódni. Mert hiszen ki vesztett annyit, mint az én apám? Ő a legrágább kincsét vesztette el: két szemét. Igaz ugyan, hogy ezt senki sem találhatja meg — fűztem tovább a gondolataimat, de itt aztán meg kellett állnom, mert semmi támpontom nem volt arra, hogy eljuthatnék a végleges megoldáshoz, amely csak félig-meddig is megnyugtathatna.

Alig bírtam bevárni a Szchorbereszt. Főleg az éjszakáim voltak tele képzelődésekkel és nehéz vergődéssel. Gondol-e reánk az Isten akkor is? Igen vagy nem? Ez volt minden pillanatomban a kerete, amelybe már szerettem volna a tartalmát elhelyezni. Napközben folyton a sötét hajnalra gondoltam és ösztönszerűen is a lábam elé néztem, nem fekszik-e már most is ott az a tárgy, amit meg akartunk találni a gondviselés nevében? Éjszakánként pedig az ébrenlét és az álom mesgyéjén viaskodtam az eshetőségekkel. Egy nappal Szchorberesz előtt, már nem bírtam magamba fojtani ennek az óriási és végzetes kérdőjelnek az izgalmát és egy szörnyű dologra határoztam el magam. Jobban mondvá; nem is én határoztam, de én bennem határozta el valami titokzatos és ismeretlen sejtetem. Hiszen én végső elemzésben csak játékszere voltam, igenis, játékszere egy furcsa és megdöbbentő varázsnak, amely fogva tartotta hajlékony, gyenge lelkemet.

Jól tudtam, hogy az, amit elhatároztam, következményeiben szörnyű lesz, mégis vállaltam. Már akkor úgy is magasabb erők rendelkeztek velem. Egy kis könnyű fadarab voltam, mely a hullámok tetején himbálódzott. Ennyi voltam én azokban a lázas és megmérgezett napokban. Én csak vak eszköz voltam, mert már volt itt a cél. Bizonyosság kellett ahhoz, hogy apám Istenhite, soha meg ne rendüljön. Már akkor megérezttem, hogyha ez a szchorberesi csoda valósággá izzik, (s egy kicsit rajtam is mulhat, hogy azzá váljék) akkor apámnak ezzel oly elégtételt szerzek, hogy attól még nyugodtabban fog sötét sorsába beletörődni, a lelki megkönnyebbülésnek oly magasztos érzésével, amely más, emberfeletti régiókba való.

V.

Mit kerülgessem itt tovább? Ezzel úgy sem tudok változtatni a dolgon. Ezennel elárulom magam. Sőt: le akarom magam leplezni. Azon a Szchorbereszt megelőző éjszakán elhatároztam, hogy azon az országúton ott kell lennie az értékes tárgynak, amit nekünk meg kell találnunk. Erről majd én gondoskodom. Nem azért döntöttem így, mintha teljesen kizártnak tartottam volna, ha az Isten is gondolhat reánk... de gyerek-eszemmel úgy gondolkoztam, hogy

az Istennek nemcsak az én édes apámmal kell törődnie és meg akartam köny-nyíteni a dolgát...

Szchorberesz eljött és amikor ablakunkon a samesz megint bekopogtatott, én már régen talpon voltam, sőt a legnagyobb titokban már kinyitottam a szek-rényt és kivettem onnan apám télikabátját. Az volt a tervem, hogy a jobb hónom alatt összegyűrve hordom a kabátot s egy adott pillanatban fel fogok kiáltani az örömtől s úgy állítom be a dolgot, mintha ott, az úton találtuk volna a kabátot.

Anyám megint mélyen aludt és így nem tudta leleplezni Isten és ember ellen való merényletemet. Szerencsésen kikerültünk a lakásunkból. Az ország-úton senkivel sem találkoztunk, de vagy kétszáz lépéssel a templom előtti for-dulón hirtelen megtorpantam és kikaptam kezemet az apáméból.

— Mi az megint? — kérdezte apám.

— Azt hiszem, megint találtam valamit — csengett bennem a meglepetés csinálta öröm, melyből hiányzott az illat és a lélek, akár a művirágon...

— És mi az? — érdeklődött apám.

— Egy télikabát — feleltem megkönnyebbülten, hogy már itt tartok.

— Na látod fiam — lélezett fel apám, de nem folytatta. A hangjában már eddig is egy árnyalat sötétlett, mely a föltétlen öröm színét megrontotta.

Olyan izgatott lettem, hogy elakadt a lélekzetem. De mégis beszélni kezdtem fontoskodó nagyképűséggel, mint aki először életemben diszponálok ön-állóan:

— Tudod apám, eldugom itt az egyik híd alá, nehogy meglássa valaki és ima közben kijövék a templomból s biztonságba helyezem — rendelkeztem ott olyan biztonsággal, hogy attól féltem, elárulom vele azt, hogy itt egy betanult leckét mondok fel, amit már előre bemagoltam bűnös fejemben.

— Jól van fiam, tedd azt, de gyorsan — s ezzel újból elengedte a keze-met. És én a kovács széles hídja alá, jól, mélyen begyömöszöltem a kabátot, melyet előzőleg papírba csomagoltam.

Mikor visszasiettem és újból megfogtam apám kezét, megéreztem a mele-gén azt a nagy izgalmat, amit ez a váratlan új lelet belőle kiváltott.

Egy szót sem szólt. Annyira érezte a jó Isten jelenlétét a körülmények fölött, hogy illőnek tartotta, ha hallgatásba merül.

A templomban aztán annál nagyobb bensőséggel imádkozott. Még a szomszédoknak is feltűnt ez. Eddig is fennhangon mondta az imákat és énekelt a zsoltárokat, de most csupa alázat és hála buzdult fel belőle és hangjában olyan könnyes rezonancia csuklott fel, hogy attól féltem: ez a hang mindent elárul. Erről a hangról lepattogzott minden zománca a testiségnek, ott való-sággal a csupas lélek rezdüllete ujjongott a könnyörület felhőszerű lepleiben...

Félórával az ima befejezése előtt odasugtam neki, hogy kimegyek. Nem zavartatta magát, csak megszorította a kezemet. És ebben a kézszorításban sok aggodás és reszketés vibrált. Kint voltam a templomból. Szerencsém volt; senki sem vett észre, mikor a híd előtt lehajoltam és elbujtam a holmiért. Ezüstös köd gomolygott a házsorok között, de nem bíztam magam a szeszélyes köd oltalmára, megkerültem a falut az egyik kerten keresztül, ahol a járást annál is inkább ismertem, mert nyáron keresztül ezt a kertet tüntettem ki bi-zalmammal az obligát gyümölcslopás irányában. A mezők mentén értem a városba és még az is növelte vállalkozásom kalandosságát, hogy közben át kellett gázolnom a Szekcsőn, amely meglehetősen szélesre volt dagasztva a multheti őszi esőtől. Végre beértem a városba. Ott is kerülgettem a megszokott irányt. Mellékúccákon vágtam magam keresztül, nehogy gyanút fogjon a rendőrör-szem. Még sem akartam narancshéjon elcsúszni... Ez alatt folyton édes-

anyámra gondoltam, aki bizonyára csodálkozik azon, hogy az Istentisztelet után nem jöttem haza reggelizni. De most a reggeli nem volt fontos. Minden eddigi megszokott mozdulatom eltörpült amellett, hogy sikerül-e tervemet teljesen megvalósítani?! Megálltam végre a zálogház előtt. Nyolc óra elmúlt hét perccel. Az első között sikerült bejutnom. Nem sokat alkudoztam és a zálogos olyan szédítő összeget nyomott a markomba, hogy örömömben majdnem ott hagytam a nyugtát. Boldogan rohantam vissza a húsz koronás arannyal, ami abban az időben a mi szemünkben óriási összeget jelentett. De úgy látszik, a zálogos is nagyszerű üzletet szimatolt a kabátban, mert a kamat levonásával is tévedett a javamra. De lehet, hogy csak képzelődtem, mert most már mindent optimista szemmel néztem. Mikor túláradó boldogságom érzésével kiszédültem a zálogházból, a ködöt is rózsaszínben láttam úszni és amikor teljesen megizzadva félkilenckor visszaérkeztem a falumba, édesanyám már az ablakból észrevett és arcomból is leolvasta az örömről. Apám persze felvilágosította a fődolog felől. A részletek is tetszettek nekik, de azért aggodalom szállta meg őket... Még annyi időm sem volt, hogy megnyugtassam őket, gyorsan megreggeliztem, zsebre vágtam a finom és ropogósan porhanyós mákos tésztát. Fogtam a már kikészített és összeszíjazott könyveimet és rohantam a gimnáziumba, ahol nyolc és kilenc között vallásórájuk volt az evangélikusoknak. Nagyon hálásan gondoltam Luther szellemére, mert ha nem ő, hát ilyen gyorsan mégsem tudtam volna likvidálni azt az izgalmas, sőt veszedelmes ügyemet.

A földrajztanár kihívott az óráján és az osztály legnagyobb meglepetésére ki sem nyitottam a számát. Pedig elkészültem a leckéből, de nem tehetek róla, hirtelen pesszimiztikus roham fogott el és arra gondoltam, hogy a hajnali kaland úgy sem maradhat sokáig titokban és akkor úgyis olyan mindegy, hogy jelesre tudom-e a Kárpátok hegyláncát elmondani, vagy pedig szekundára...

VI.

Huszonnégy órát sem kellett várnom és rájöttem arra, hogy a földrajzórán fogott szekunda csak szerény bevezetése annak a tortura-sorozatnak, amely a kabátlopás miatt jogosan várt reám.

Közben persze olyan ünnepi asztalról gondoskodott édes anyám, hogy ez különös szomorúságra hangolt, mert előre tudtam, hogy úgy sem kerül arra sor, hogy ezt a sok finom és drága ételt nyugodt étvágygal és lelki-ösmerettel lenyelhessük.

Újév reggelén apám szokásához híven, elsőnek akart érkezni a templomba. Nagyon korán kelt fel, de már akkor anyám is készülődött. Már akkor ott díszelgett a fején selyem csipkekendője és most azzal volt elfoglalva, hogy egy pár szelet süteményt csomagolt be nekem, mert újév napján még a sofár után sem ment haza, végig ott maradt a templomban. Emberi számítás szerint csak déli két órakor lehetett volna ebédelnem. Így is történt volna, ahogy ezt előre kiszámítottam, ha közben nem jön a szeszélyes időjárás és halomra nem dönti minden elképzelésemet. Az újévre forduló éjszakán teljesen téliesre borult az idő. Mikor kidörzsöltem az álmot a szemeimből, megdöbbenve vettem észre, hogy könnyű hópaplan alatt szunnyad a táj.

A lombjuktól megfosztott őszi fák dideregve úgy reszkettek ezen a furcsa hajnalon, mint hiányos öltözékben lévő vénasszonyok, akiknek a csontjuk is recseg s mintha maguk is álmélkodtak volna azon, hogy milyen valószínűtlenül ül a gallyakon az időelőtti zuzmara. Olyan komolytalan volt ez az erőszakos dekoráció, mint a kirakati karácsonyfán az a hó színében tündöklő kóc, mely a telet szeretné helyettesíteni... Az udvaron a tegnapi tócsák jéggé dermedtek, de ez a jégtükrök még a csirkék alatt is megrepedt. A természetnek ez az erőlködése groteszkül hatott általában. De én reám egyenesen végzetesen...

Anyám elhűlve közölte mitsem sejtő apámmal, mikor felengedte az ablak redőnyét, hogy odakinn téliesre fordult az idő. Apám már akkor magára húzta a felöltőjét.

— Csak nem engedlek úgy a templomba, hiszen megfagysz ebben a vékony felöltőben — mondta anyám előrelátó gondossággal. És odament a szekrényhez, amelyből én egy nappal azelőtt apám télikabátját kiloptam...

Behúnytam a szememet, bedúgtam a fületem és alvást színlelve, minden pillanatban vártam a szabadító halált.

De hiú ábránd volt ebben reménykedni. Így könnyű is lett volna... Elkövetni egy szörnyű dolgot és utána nyugodtan meghalni. Hogy is ne?! De akkor hol marad a jogos büntetés?!

Anyám idegesen szétdobálta az összes ruhákat, rosszat sejtve rohant el a másik szekrényhez, pedig tudhatta, hogy a másik szekrény csak fehérneműt őrzött. Mégis reménykedett, annyira kétségbe esett, hogy már nem is tudott logikusan gondolkodni. Apámnak egy szót sem szólt anyám, mégis megérezte az ideges kapkodásról és nyugtalan futkosásról, hogy itt történt valami. Ő csak mozdulatlanul állott, majdnem mereven mint a szeme és amikor kidugtam a fejem a dunna alól, épen reám volt koncentrálva világtalan szemének üres tekintete. El lehet képzelni, hogy most még sem mertem a szemébe nézni. Nem volt mit tennem, csak vártam a fejleményeket.

Apám még most sem szólt semmit, csak néma tekintetével vádolt engem.

— Honnan tudja apám, hogy én vagyok a bűnös? — kérdeztem önmagamtól, de a következő pillanatban már kiugrottam az ágyból és segédkeztem a keresésnél anyámnak, aki közben már a cselédet is mozgósította. A divány alá is néztem tehetetlenül és olyan ügyetlenül mozogtam a szobában, hogy csodálkoztam rajta, hogy még most sem sejtik a valót. Annál nagyobb volt a meglepetésem, amikor apám megszólalt:

— Csak nem tűnt el a télikabátom?

Nem mertük bevallani az igazat.

— Akkor csak is Konofrej lophatta el — mondta ki a szentenciát.

Konofrej a cselédünk szeretője volt. Egy kis jóakarattal vőlegényének is lehetett őt tartani. Mészáros segéd volt ez a hatalmas erejű fiatalember és foglalkozásához híven és stílusosan olyan formájú bajuszt hordott, hogy az embernek önkéntelenül is a bika hátrahajlított szarvára kellett gondolnia. Ugyanilyen formán hatott ez a sűrű, szénfekete konok bajusza.

Mikor Konofrej nevét apám kimondta, énbennem majdnem megfagyott a vér. Csak azt éreztem, hogy üres lesz a fejem és szédülés kínoz. Belekapaszkodtam az asztalba, mert majdnem elvágódtam, de azt még hallottam, hogy apám kijelentésére a cseléd olyan bögőkoncertet kezdett a konyhában, hogy pár pillanat múlva már összefutott a szomszédság. Ebben a koncertben a második hegedű a kishúgom volt, aki akkor ébredt föl és ösztönösen is megérezte, hogy mellettük egy jól megtermett harmatcsepp is joggal elszégyelte volna magát... Hirtelen elémbé rémült egy vérvád megszületésének súlyos atmoszférája, melyet a felelőtlen pletykák úgy cikkáznak át, mint a fülledt levegőt a villámok...

Fél óra múlva már az egész falu tudta, hogy Konofrej ellopta apám télikabátját.

Én akkor már fel voltam öltözve, már az új, az első nyakkendőm is ott díszelgett a gallérom körül, de úgy éreztem, mintha fojtogatna ez az ajándék. Fel voltam öltözve, mégis fáztam, mert az volt az érzésem, hogy le vagyok vetkőzve meztelenre...

Apám nem tudott elmenni a templomba. És amikor már elhatározta, hogy könnyű felöltőjében is elindul, kitéve magát a biztos meghülésnek, akkor belőlem irtózatossá erővel feltört annak a szüksége, hogy töredelmesen valljak. Gejzíryszerűen, elemi erővel sistergett ki belőlem a vallomás. Erre a vallomásra az birt reá, hogy a községi bíró két csendőrkíséretében megjelent az udvarunkon. Tőlük nem messze Konofrej András állt. Vértörő arcát, melyet most irtózatossá düh és elkeseredés torzított el, alig lehetett emberi arcnak nézni. Én egy pillanat alatt kifutottam a szobából, odavettem magam Konofrej lába elé és szívtetőzően zokogtam. A magyarázó szöveg elmaradt, olyan világos volt a helyzet...

Hogy mi volt aztán, arra már nem emlékszem. Úgy látszik, elájultam...

Természetesen minden előkerült. Előkerült a zálogcédula, amit hivatalosan, a csendőrkíséret nézett át, aztán visszaadta nekünk. Anyám bocsánatot kért Konofrejótól, de mindez semmit sem használt. Cselédünk még a délelőtti folyamán otthagytott bennünket. Ezen nem is lehet megütközni. Hiszen ennyi szolidaritást igazán megérdemelt az ártatlanul meghurcolt vélegényjelölt. Elhatároztam, hogy napokig ki sem mozdulok a szobámból, annyira félttem Konofrej bosszújától. Már azzal is foglalkoztam, hogy kilépek önként a gimnáziumból. Hiszen, ha megtudják, hogy mit követtem el, úgy is kirepülök onnan.

— Nahát, nekem is jól kezdődött az új esztendőm — sóhajtottam magam elé, amikor anyám zokogása behallatszott a konyha felől...

VII.

Néhány órával később megéreztem az isteni irgalom egyedül való nagyságát.

Ebéd után — melyet mondanom sem kell — hallgatagon és nyomott hangulatban fogyasztottunk el — apám behívott az udvarról, ahova óvatosan kimerészkedtem. Anyámat kiküldte a szobából. Ezt baljós érzéssel vettem tudomásul. Most már végleg azt hittem, hogy nekem már az újév is a hosszúnapot jelenti és hogy itt most rögtön közli velem az égi döntést.

— Mindent megbocsájtok neked — kezdte el apám halkán, ha bevallod, hogy azt a lószőrpokrócot is... odaloptad... a lábaim elé.

Elhűlt bennem a vér.

— Esküszöm az Isten nevére — zokogtam, — hogy azt a pokrócot úgy találtuk ott az úton.

— Nem igaz, te hazug! — ripakodott rám apám.

De hangját most sem emelte fel. És ez a halk hang teljesen megsemmisített. Ezt a fölényt sehogyan sem tudtam elviselni, hiszen ez azt jelentette, hogy már nem érdemes rám még haragot sem áldozni, annyira elvagyok már intézve...

— De úgy van, ahogyan mondom — könyörögtem kegyelemért, bár éreztem, hogy itt semmi érv, vagy bizonyíték nem használ. De legalább megérdemltem újból a könnyem és most szinte jólesett, hogy keserűségemet feloldhattam a sírással.

— Te nekem örömet akartál szerezni, és ez a te szerencséd — eresztette le a hangját apám.

Nem mondta ki, hogy kegyes csalást követtem el, de éreztem, hogy erre gondol. Most már nem is tiltakoztam e rágalom ellen. Nem feleltem semmit. Nem akartam megsebezni egy hanggal sem azt a békét, melynek hálójában olyan jól esett ringatózni.

Ostyában nyeltem le a keserű pilulát, pedig nem is voltam beteg...

Anyám is bejött és akkor úgy láttam, hogy szüleim arcán enyhülni kezdenek a rosszallás ráncai.

Most újból felzokogtam, de ez már az öröm könnyeit mozgósította.

Gondolkozóba estem és reájöttem arra, hogy magamra vállaltam az el nem követett bűnt is. Hiszen valóban isteni szerencse, hogy apám így vezeti le szörnyű haragját. Megértettem, hogy apám szerint, a gonosz cselekedet is isteni sugallat eredménye, hiszen a rosszból is kicsillan az isteni szikra... Beleéltem magam apám helyzetébe. Ő azt is jó néven veszi, ha kételkedem a vallásosság szentségében. Nem is haragszik reám, holott tudja, hogy már belém szúrta ártalmas csápjait a szkepszis. Nem baj, ő annál nagyobb erővel menekül a hitnek erős karjaiba.

— Szóval belátod, hogy igazat mondtam, hogy eltaláltam a titkodat? Belátod fiam?!

Ezt először mondta így életében: „mein Sohn”.

Eddig csak ennyit mondott: „mein Kind”...

Nagy, lélekzetelélítő pillanat volt. Most már láttam, hogy ez a nem mindennapi esetem férfivé emelt engem. Úgy éreztem, hogy hirtelen megnöttem legalább egy fejjel...

Mindhárman kiengesztelődünk.

Odakünn is enyhébbre fordult az idő. A havas szellők már messze csavarogtak a mezőkön és őszi derűben terült el a falu. A hó már leolvadt a láthatárról és csak a hegyek gerincén mutatkozott s várta a gyors és megérdemelt végét.

VIII.

Mikor úgy négy óra felé elmentünk a patakhoz, hogy morzsáinktól, azaz szimbolikusan a vétkeinktől megszabaduljunk én még egyszer gondoltam arra, hogy itt most nem vétekről, de bűnről volt szó. Mégis fölényesen járkáltam apám oldalán, annyira, hogy már akkor sem féltem volna, ha véletlenül Konofrej András lihegő bosszújába botlanék bele.

Nem tehettem róla, de folyton égneik meresztettem a szememet. Ettől bizonytalanná lett a léptem, de az ég szinte vonzotta a tekintetemet. Gyerekes buzgalommal azt vártam, hogy legalább valami angyal fog nekünk most titokban leintgetni, hogy megvan velünk elégedve. Mert ahhoz kétség sem férhet, hogy jóhiszeműen cselekedtem.

Be akartam bizonyítani az édesapámnak, hogy a jó Isten gondol rá. Anyám is felnézett az égre és dacára annak, hogy nem kaptunk égi köszönetet, mégis meghatódás sugárzott a szemeinkből. Mikor az imaház mellett befordultunk a patak felől jövet, meglátott engem Konofrej. De én bátran néztem a szemébe. Legalább is olyan ártatlan voltam, mint ő, ha a látszat ellenem is szólt. Nem féltem tőle, mert meg voltam róla győződve, hogy a kétségek hajnalán keresztül most már a hitnek örök napja süti a lelkemet.

Apám balján mentem, de én úgy éreztem, hogy Isten szeme vigyáz a lépteinkre. Én nem tudhattam, hogy Konofrej András mire gondolt, de egyszerre csak eltűnt. Őkle, mely eddig ütésre várt, most szétnyílt és én végleg fellélekztem.

Előre tudtam, hogy mire a hosszúnapi elérkezik, addig kijavítom földrajzból a szekundámat és legkésőbb a sátoros ünnepek után ki lesz váltva apám télikabátja, mert addig meglesz az első tanítványom. — Instruktork leszek. — léptettem magam elő az önbizalom féktelen rohamában.

Még most is az égen sétáltattam tekintetemet, ahonnan éppen most tűnt el a felhő, mintahogy szívünkől elszállt minden balsejtelem.

Azért Konofrej nagyon imponált nekem még utólag is. Nem tudtam megérteni, hogyan érezhette meg ez a szimpla lélek, hogy nagyobb erők elől mégis csak okosabb dolog kitérni... Biztosan korcsában ül most és szídjá

a zsidók istenit... Annyi baj legyen! — gondoltam magamban.

Mi nyugodtan ballagtunk hazafelé. Anyám elmaradt tőlünk és a többi asszonyhoz csatlakozott. Mindegyiknek volt egy meleg szava, amellyel különös eljárásokat próbáltak szépíteni.

En előttük mentem és vezettem nehéz botját szabadon hagyva, mint rendesen, az apámat. De a valóság az volt, hogy ez megfordítva történt. Mert most ő: a vak ember vezetett engem!!!...

Kazárok

Három lovas ügetett felfelé az enyhe lejtésű domboldalon. Nyereg nélkül ülték meg apró lovaikat, ruhájuk cserzetlen állatbőr, fejükön tollas süveg, hátukon kerek pajzs és nyilakkal tömött puzdra. Kezükből tartják kurta kopjákat, melynek élén kis zászlócskák libegnek. Mikor a domb tetejére érnek, megállnak és körülnéznek.

Ameddig szem ellát, kék ég, zöldbeborult halmok. A sűrű cserjések közül itt-ott egy-egy erdő sötétebb foltja válik ki. Csak előttük párezer lépésnyire látszik megművelt terület. Legelő, zöldelő vetések. Mögöttük város. Szabályos derékszögbe futó utcák, házsorok, templomok, paloták.

„Szabaria!” szolt az egyik lovas, a szláv tolmács, ki csatlakozott a Panoniába törő nomádokhoz, eltanulta nyelvüket és vezetőjükül szegődött.

Társai felágaskodtak a kengyelben és tenyerükkel árnyékolva szemeiket, néztek a távolba. Sóvár tekintettel figyelték a várost, már előre élvezték a zsákmányolás gyönyörűségét, asszonyok sikongását, a gyújtogatás füstszagár.

A városból észrevették a jövevényeket. Nehány hadonászó ember tűnt fel a falakon. Aztán ide-oda futkároztak az utcákon, majd eltűntek.

A lovasok megindultak a város felé. Lépésben haladtak, kezükben tartva felajzott ijjukat s az idegre helyezett nyilat. Fürkésző pillantással kutatják végig a halmokat, szántóföldeket, cserjéseket, de sehol sem vesznek észre áruelő mozgást, fegyvercsillogást.

Csodálkozásuk és csalódásuk lépésről lépésre növekszik. A falak, a toronyok omladoznak, a kapuk helyén üres nyílás tátong. Megsarkantyuzzák lovaikat és bevágtatnak a városba. Végigszágulnak a széles főutcán. A lovak patkója szikrát vág a kövezeten. Kétoldalt üszkös, elomlott épületek, gerendák meg-szenesedett csonkjai lógnak a romok között, a templomokon oszlopos paloták nincsen háztető. Gyom burjánzik a sok helyen porral elborított utcakövek között, a falakat kúszónövények futják be, az egykori szobákban mohapárnák és terebélyes fák gyökerei nyújtózkodnak.

Sehol senki. A város teljesen kihaltnak látszik. Egy sebtében otthagyott, felborult taliga, néhány szénaboglya mégis emberi életre, emberi munkára vall. Az utca tágas térségre torkollik, melyet rombadőlt árkádok öveznek.

A lovasok megállnak és körültekintenek. Rom, rom, csupa rom. Valaha fényes város lehetett. Szakértő szemmel állapítják meg, hogy nagyon régen járhatott itt az ellenség, mely a várost felperzselt. Dühösen támadnak vezetőjükre:

„Minek hoztál ide minket, te bárgyu!”

A szláv, ki eddig csak együgyű arccal vigyorgott, meg akarja magyarázni a helyzetet, de csak mondattöredékeket tud dadogni:

„Róma. Rómaiak laktak itt. Elmentek... Régen, nagyon régen!”

Róma! A másik két lovas elgondolkozik! Ezt a nevet már hallották: Csodálatos, gazdag város, messze-messze délen.

Bólintanak, hogy értik: „Majd utánuk megyünk!” jegyzi meg nyugodtan az egyik.

Hátha mégis akad valami zsákmány! A főtér körüli házak több helyen tatarozva vannak. Durva vályog és kőrakások foltozzák a réseket. Itt-ott deszkajátók is láthatók. Úgy látszik, kevés számú szláv földműves húzódik meg a romok közt. Sovány falat!

A lovasok találmányra elindulnak az egyik hajdan díszes épülethez. Kopjájuk nyelével bekopognak az ajtón. Semmi nesz. Megharagszanak. Rugdalni kezdik az ajtót és kiáltoznak. Végre belül kapargálás hallatszik és az ajtó kissé kinyílik. A résen sápadt, szakállas alak jelenik meg.

A lovasok lehajolva, lóhátról kémlelnek be a nyíláson. Raktár: zsákok, csomagok, közülük egy-egy ruhadarab, emberi láb lóg ki, elrejtőzködő rab-szolgák. A lovasokat mindez nem érdekli. Elvihetetlen holmi. Annál figyelemreméltóbb a raktár tulajdonosa. A szláv már tudja, kivel van dolga. Rárivall:

„Pénzt ide, zsidó!”

A zsidó rémülten kap a ruhájához. Kihúzza egy zacskót és átnyújtja.

„Több nincs?”

A zsidó kitarja ruháját és megmutatja, hogy nincs. A szláv átveszi a zacskót és átadja a tekintélyesebbik lovasnak. Ez kinyitja a zacskót, markolássza, csörgeti a pénzt. Társai mohó pillantásokkal, nagy komolyan nézik. Aztán újra beköti a zacskó száját és elteszi a tarsolyába.

A zsidó feszült figyelemmel nézi a lovas minden mozdulatát. Arcán könnycsepp gördült végig, mikor a zacskó eltűnt a tarsolyban. Egyszerre azonban szeme felvillan, arca csodálkozást és boldogságot fejez ki. A lovas bőrből készült mellvértje alól fehér rojtok lógnak. A zsidó odaugrik és megfogja a rojtokat. „Szemlélőrojtok”; mellényszerű kis inget hordanak ruhájuk alatt a jámbor zsidók és erről függnek ilyen rojtok: Cicith!

„Mi ez, mi ez?” kérdi izgatottan.

A lovas végignézi rajta. Kissé gondolkodik, hogy szóbaálljon-e vele, vagy nem. Aztán mégis megszólal:

„Varázs ing. Megvéd a nyilaktól.”

„Honnan van ez neked?” faggatja tovább a zsidó. A tolmács lassan közvetíti a beszélgetést.

„A fejedelem főtáltosa adta”, hangzik a felelet.

„Mi az, hogy t á l t o s?”

„Pap.”

„Hogy hívják a papot?” A zsidó egyre nyugtalanabb lesz. A lovasok értetlenül nézik: Alighanem megbolondult — gondolják magukban.

„Rabbi a neve”, feleli a lovas.

A zsidó most már egészen nekilelkeseedett. Bizalmasan megfogja a lovas ruháját és így kérdezetgeti:

„Hát ti kik vagytok?”

A lovas köp egyet. Kissé elfordítja a lovát, úgy hogy távolabb kerül a zsidótól. Elnéz a dombok felé, amerről jöttek s ahol most száz és száz zászlós kopja tűnik fel. Félvállról jegyzi meg:

„Kazárok vagyunk. Most jöttünk ide Pannoniába, a magyarokkal együtt. Ahol a! Már jön is sereg!” És a távolba mutatott, ahonnan a had lassan követte az előőrsök nyomát.

„Mit csinál nálatok a rabbi? Tisztelitek őt?” kíváncsiskodik tovább a zsidó.

„Bizony. Ő a főtáltos. A fejedelem becsüli, nagy gazdagságban tartja. Minden reggel szijakat csavar a fejére, hajlong és úgy varázsol. Attól lesz futós a ló lába és attól lesz az ellenségnek sok marhája, amit mi elveszünk tőlük.” Dicsekedve mondta ezt a kazár.

A zsidó lelkendezik:

„De hiszen akkor ti zsidók vagytok! Ugy mint én! Testvérek vagyunk!”

A kazárok röhögnek:

„Fenének vagy testvére! Nekünk nem kellesz!”

A zsidó csalódottan, csodálkozva néz, néz a sárgás arcokba, ferdemet-szésű szemekbe. De még nem adta fel a reményt, tovább kísérletezik:

„Tanultok-e thorát? Imádkoztok-e naponta háromszor? Tartózkodtok-e a tisztátalan elegelektől? Megtartjátok-e a 613. parancsolatot?”

Most a lovasokon a csodálkozás sora. Nem értik. Röhögnek. Türelmetlenül nézegetnek a közeledő sereg felé.

A zsidó kétségbeesetten kiált fel:

„Hát milyen zsidók vagytok ti tulajdonképpen? Mit tanultatok?”

„Ezt ni!” kiált fel a lovas. Hirtelen előkapott kardja olyan villámgyorsan villant meg a napfényben, a zsidó észre sem vette, hogy a feje lerepült...

A kazárok kacagnak. Ártatlan, széles jókedvükben a combjukat pacs-kolják.

Aztán megrántják a gyeplőt és a lovak oldalába nyomják a sarkantyút. A lovak megfordulnak és nyílegyenesen vágatnak visszafelé, amerről jöttek.

Csak úgy porzott utánuk...

Bort iszik és vizet prédikál

Bangha Béla páter, aki az utóbbi időben igen dicséretreméltóan a felekezeti békét hirdeti, Szekszárdon beszédet tartott, amelyben idézte egy francia politikusnak ezt a nyilatkozatát:

„Magyarország tradíciójában katolikus, megnyilatkozásában protestáns és erkölceiben zsidó...”

A páter ehhez a következő kommentárt fűzte:

„Ez a nyilatkozat fájdalmasan érinti a magyarságot!...”

Bangha pátert — azt hisszük, hogy nem tévedünk — a nyilatkozat harmadik megállapítása érinti a legfájdalmasabban.

Csodálkozunk.

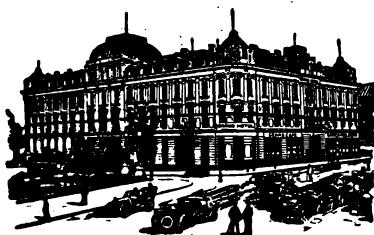
Mert hiszen éppen ő, hivatásánál fogva, tudhatja legjobban, hogy az egész kulturvilág két legnagyobb egyistentimádó vallása: a kereszténység és izlám éppen a zsidó erkölcs alaptételeit fogadta el és azokon épült fel.

Ettől eltekintve ez a beszéd merő ellentétben van azzal, amit Bangha páter hirdet és csak arra alkalmas, hogy a felekezeti surlódásokat fokozza.

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. —
Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugo-
szlávaiában 160.— dinár. Romániában
400 leu. — Másodrendű papíron 25%-kal
olcsóbb! Intézményeknek 24.— pengő.

Szerkesztőség:
Budapest, VI., Andrásy-út 84.
Kiadóhivatal: Arad, Calea Saguna 73.
Bratislava, Venturska 5.
Váradi Béla Forum nyomdája, Budapest
V., Zoltán-u. 1.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szál-
lodája. Szobák 130 Lei-től.

EZÜST

disztárgyak,
evőeszközök
a legolcsóbb árban

Schleifer

ezüst-
áruüzem

Ierakutában, Andrassy-ut 33. (Nagy-
mező-u. sarok) Üzem: Kazinczy-u. 10.

Telefon: 43—5—28

Használt ezüsttárgyakat és régi ezüst-
pénznomokat a legmagasabb áron veszünk

Ami a szülőket
legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha, Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma
Bpest, VI., Király-u. 18

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

husnagyvágó מִשְׁחַת מִשְׁחַת מִשְׁחַת

VI., Hegedűs Sándor-utca 17. szám

(Hunyady-téri csarnokkal szemben)

Pontos kiszolgálás. — Telefon: 29-1-10

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár-u. 17.

Telefon: 22—8—95.

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-utca 22.

— Telefon: 42-6-97. —

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

Szűcs és szörmeáru üzlete;

BUDAPEST, VI.,

Nagymező-utca 14. szám

TELEFON: 20-4-53

Szörme, bundák, boák nagy válasz-
tékban. Alakítások, javítások jutá-
— nyos áron készülnek. —

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk

Doprava a rozšírovanie casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo csl. min. vnútra pod cisl.

9.662/1932/5. dna 15. II. 1932.

A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtóállam-
titkárság 1932 szept. 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára